

תרחיש מס' 1 | קשר שתיקה בין חיילים

| אוק' יעד: חיילים (תומכ"ל ולוחמים)

פתיחה

פתיח את השיעור בהצגת נושא לדיון וביצוע דיבייט - הצגת עמדות מנוגדות כאשר כל צד מבקש לשכנע בעמדתו.

הצג את הנושא

שימוש בקנאביס בקרב חיילי צה"ל במהלך השירות הצבאי - הציגו טיעונים בעד ונגד. יש לבחור חייל / קבוצת חיילים שיציגו עמדות בעד ונגד. להלן תשובות אפשריות:

טיעונים בעד שימוש בקנאביס:

1. זה בריא - ידוע כמקל על כאבים
2. זה לא פוגע במשימות - זה מרכז אותי
3. עוד רגע תהיה לגליזציה במדינה
4. לפחות תהני מהמשמרת/משימה, הזמן יעבור מהר יותר
5. עוזר לחיילים להתמודד עם קשיים בשירות הצבאי
6. מרגיע מהשגרה העמוסה
7. עישוני בתיכון לפני מבחנים כדי להירגע
8. זה מנהג משפחתי
9. מייצר לכידות - זה אחלה זמן לשבת ביחד ולהכיר לעומק.

טיעונים נגד שימוש בקנאביס:

1. פוגע ביכולת לממש את האחריות המקצועית שלי
2. לא חוקי - במדינה ובצה"ל
3. עישון ופגיעה בבריאות
4. הגברת הסיכון להפרעות נפשיות ושינויי מצב רוח
5. פוגע בשיקול הדעת
6. שילוב של שימוש בקנאביס בסביבה צבאית - עלול להיות מסכן חיים (משימות מבצעיות, נהיגה, שימוש באמצעי נשק, משימות הדורשות ריכוז ומימונות).
7. תוצר של לחץ חברתי - פעולה בניגוד לרצון האישי
8. עלול להוביל להתמכרות ולתלות
9. השימוש כרוך בעלויות גבוהות

דגשים לניהול השיח

- לאחר הצגת השאלה, זהו זמנם של החיילים לדבר.
- אפשר להם להתבטא בחופשיות ללא ביקורת.
- שים לב לאמירות חריגות - רשום לך והתייחס אליהן בסיכום השיעור

סיכום המפקד לדיבייט

- לאחר השיח, סכם את הדיבייט ללא התייחסות להגדרה הצבאית. אמור לחיילים כי התרחיש הבא יסייע לנו לקבל תשובה ברורה.
- בסיכום השיעור תודגש מדיניות צה"ל בנושא כתשובה לדיבייט וכסיכום השיעור.
- המשך בשיעור, הצג את הסרטון ולאחר מכן נהל שיח משמעותי עם החיילים על התרחיש כדי להעמיק בתופעת השימוש בסמים בצה"ל ובהשלכותיה..

סמים לזה ורק

תקציר האירוע

ב"זולה" מאולתרת יושבים כמה חיילים ומעבירים ביניהם ג'וינט. נועה היא תצפיתנית ולאחר ה'ישיבה' שבמהלכה עישנה סמים, היא צריכה לעלות למשמרת ולהחליף את יובל. לאחר החלפת המשמרות יובל מגלה שנועה עלתה למשמרת תחת השפעת סמים ומתעמתת עם שאר החיילים. ישנו ניסיון מצדם להרגיעה בכך שמציעים לה להצטרף אליהם, או שלא תתערב שלא בענייניה. השיחה מסתיימת כאשר יובל מאיימת שתדווח אם לא יפסיקו עם ה"המסיבות האלה" ועוזבת את המקום.

שאלות לדיון

1. לפני שנרחיב על המקרה בו צפינו, תגידו - למה חיילים מעשנים סמים ביחידה?
2. מדוע לדעתכם הייתה יובל נסערת מהתנהלות החיילים?
3. מה הסכנה בכך שנועה עלתה למשמרת תחת השפעת סמים?
4. מה דעתכם על אופן הפעולה של יובל ושל שאר החיילים באירוע?
5. מהי הדילמה באירוע?
6. מה אתם הייתם עושים?
7. מהו "קשר שתיקה" וכיצד הוא בא לידי ביטוי באירוע?
8. מדובר באירוע ערכי חריג, שבו התנהלות החיילים עמדה בסתירה מוחלטת לערכי צה"ל. אילו ערכים נפגעו באירוע?

סמים לזה ורק

תרחיש מס' 1 | קשר שתיקה בין חיילים

דגשים למפקד

- 1 לפני שנרחיב על המקרה בו צפינו, תגידו - למה חיילים מעשנים סמים ביחידה?**
  - ברוב המקרים חיילים מעשנים סמים מתוך שעמום, חוסר אחריות, הרגלים חברתיים שרכשו בטרם הגיוס לצה"ל, רצון להשתלב חברתית ועוד.
  - חיילים מעשנים סמים בבסיס מתוך 'וודאות' מסוימת כי המפקדים אינם נוכחים והסיכוי שיתפסו נמוך.
- 2 מדוע לדעתכם הייתה יובל נסערת מהתנהלות החיילים?**
  - יובל הבינה כי ב"מסיבות" האלה יושבים החיילים ומעשנים סמים. היא הבינה את האחריות שלה במסגרת תפקידה וחששה שמחליפתה תתחיל משמרת תחת השפעת השימוש בסמים.
  - השימוש בסמים הוא תופעה תרבותית-חברתית השנויה במחלוקת ואסורה על פי חוק. ייתכן כי השפעת הסמים על החיילים גורמת ליובל ולחיילים רבים שאינם משתמשים בסמים לתחושת אי נוחות, זרות וניכור גם ללא קשר למשימות המבצעיות.
- 3 מה הסכנה בכך שנועה עלתה למשמרת תחת השפעת סמים?**
  - השימוש בסמים פוגע בכשירות הפיזית, הנפשית והמנטאלית לביצוע המשימה. כמו כן, ישנה פגיעה בשיקול הדעת ובמנגנון קבלת החלטות וביכולת התפקוד תחת לחץ. נועה עלתה למשמרת כאשר היא אינה כשירה לביצוע המשימה.
  - כתוצאתנית, נועה נושאת באחריות כבדה. היא העיניים של הלוחמים המצויים בשטח. אם לא תבצע את תפקידה באחריות ובמקצועיות - עלולות להיות לכך השלכות כבדות על חיי האזרחים והלוחמים המצויים בקרבת הגבול ובכך על ביטחון המדינה.
- 4 מה דעתכם על אופן הפעולה של יובל ושל שאר החיילים באירוע?**
  - החיילים נהגו בחוסר אחריות, תוך זלזול בחשיבות העשייה הצבאית והפרה בוטה של פקודות הצבא וחוקי המדינה.
  - יובל גילתה ערנות ופעלה באחריות כשבחרה להתערב ולנסות להשפיע על החיילים שיפסיקו במעשיהם. היא עשתה זאת גם לנוכח הלחץ החברתי שהופעל עליה.

סמים לזה ווף

תרחיש מס' 1 | קשר שתיקה בין חיילים

דגשים למפקד

5 מהי הדילמה באירוע?

- יובל מבנה את הסכנה בכך שנועה עלתה למשמרת תחת השפעת סמים. עליה להכריע בין הלחץ החברתי והחשש לצאת נגד חבריה ליחידה לבין האחריות האישית שלה לדווח על מה שהתרחש ולדאוג שנועה תוחלף מהמשמרת באופן מיידי.
- החיילים מפעילים לחץ על יובל להצטרף אליהם ומתנערים מאחריות "היא יושבה פה ועשתה מה שהיא רוצה, אף אחד לא הכריח אותה..."

6 מה אתם הייתם עושים?

- יש להקשות על החיילים, להציף את הקושי שיעמוד בפני מי שאומר שבוודאי היה מדווח.

7 מהו "קשר שתיקה" וכיצד הוא בא לידי ביטוי באירוע?

- "קשר שתיקה" בצה"ל הוא תופעה חברתית-תרבותית, במסגרתה קבוצה של חיילים (ולעיתים גם מפקדים) אינם מזכירים נושא מסוים, במסגרת 'מוסכמה' חברתית מסוימת אשר מתבססת לרוב על לחץ חברתי (חשש לחרם חברתי) ולא על החלטה מפורשת של אותה קבוצה. אנו עדים למקרים של קשר שתיקה ביחידות שונות סביב נושאים כמו יחסי צעירים-וותיקים, שימוש בסמים ובאלכוהול ביחידה ועוד.
- באירוע אנו עדים ללחץ החברתי שמופעל על יובל, להצטרף לקבוצה ו"לא לעשות עניין". הם מצפים ממנה להיות חלק מ"קשר השתיקה".
- "קשר השתיקה" מקשה על הדרג הפיקודי לזהות אירועים חריגים במסגרתו ולפעול למניעתם. הנחלת תרבות הדיווח המבוססת על הערבות ההדדית בין חיילי היחידה וערנות מפקדים הם הכלים המרכזיים המאפשרים למפקדים למנוע אירועים חריגים במסגרתם.

8 מדובר באירוע ערכי חריג, שבו התנהלות החיילים עמדה בסתירה מוחלטת לערכי צה"ל. אילו ערכים נפגעו באירוע?

- **אחריות** - "החייל יראה עצמו שותף פעיל בהגנה על ביטחון המדינה, אזרחיה ותושביה. החייל יפעל תוך גילוי מתמיד של מעורבות, יוזמה ושקיפה, בשיקול דעת ובמסגרת סמכותו, כשהוא נכון לשאת באחריות לתוצאות פעולותיו". (מתוך מסמך רוח צה"ל)
- **אמינות** - "החייל יציג דברים כהווייתם, בשלמות ובדייקנות, בתכנון, בביצוע ובדיווח, ויפעל כך שרעיו ומפקדיו יוכלו לסמוך עליו בביצוע המשימות". (מתוך מסמך רוח צה"ל)
- **חיי אדם** - "החייל ינהג באופן מושכל ובטיחותי בכל פעולותיו, מתוך הכרה בחשיבותם העליונה של חיי אדם. בעת לחימה יסכן את עצמו ואת רעיו במידה הנדרשת לביצוע המשימה". (מתוך מסמך רוח צה"ל)
- **מקצועיות** - "החייל ישאף לרכוש את הידע המקצועי ואת המיומנויות הנדרשים לביצוע תפקידו, ויישמם תוך חתירה לשיפור מתמיד של ההישגים האישיים והיחידתיים". (מתוך מסמך רוח צה"ל)
- **משמעת** - "החייל יפעל כמיטב יכולתו לביצוע מלא ומוצלח של הנדרש ממנו על פי הפקודות ועל פי רוחן. החייל יקפיד על מתן פקודות חוקיות בלבד, ולא יציית לפקודות בלתי - חוקיות בעליל". (מתוך מסמך רוח צה"ל)